

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Deres ref

Vår ref

Dato

15/3497

04.07.2016

Klima- og miljødepartementets godkjenning av regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma for planperioden 2016-2021

1. Innledning

1.1. Vanndirektivet, vannforskriften og vannforvaltningsplanene

Klima- og miljødepartementet har mottatt *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma* for planperioden 2016-2021 til godkjenning.

Planen er en regional plan utarbeidet etter plan- og bygningsloven og vannforskriften, og er vedtatt av byrådet i Oslo 17. mars 2016, og fylkestingene i Østfold 2. desember 2015, Akershus 14. desember 2015, Hedmark 16. desember 2015, Oppland 8. desember 2015, Buskerud 17. desember 2015, Sogn og Fjordane 15. desember 2015, Møre og Romsdal 8. desember 2015 og Sør-Trøndelag 2. mars 2016. Planen ble oversendt departementet for godkjenning 8. desember 2015.

Det følger av vannforskriften § 29 at vannforvaltningsplanene skal godkjennes av Kongen. Kongens myndighet til å godkjenne regionale vannforvaltningsplaner er delegert til Klima- og miljødepartementet ved kongelig resolusjon 19. juni 2015. Samtidig ble myndigheten etter plan- og bygningsloven kapittel 8 for behandling av de regionale vannforvaltningsplanene overført fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til Klima- og miljødepartementet. Godkjenningen skjer i samråd med berørte departement.

Vannforskriften ble fastsatt i 2006 som en gjennomføring i norsk rett av EUs rammedirektiv for vann fra 2000. Forskriften er hjemlet i plan- og bygningsloven, vannressursloven og

forurensningsloven. Vannforskriftens formål er å beskytte, og om nødvendig forbedre, tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder.

Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Det generelle målet i vannforskriften er at alle vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand, og miljømålene skal i utgangspunktet nås innen 2021. En vannforekomst kan utpekes som kunstig eller sterkt modifisert som følge av fysiske inngrep på nærmere angitte vilkår. For kunstige og sterkt modifiserte vannforekomster er miljømålet godt økologisk potensial og god kjemisk tilstand. For å oppfylle miljømålene, skal det utarbeides tverrsektorielle forvaltningsplaner og tiltaksprogram.

Forskriften har også bestemmelser om unntak fra miljømålene slik som fristutsettelse, mindre strenge miljømål og adgang til å tillate ny virksomhet selv om dette medfører at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes dersom gitte kriterier er oppfylt. På bakgrunn av en vurdering av miljøtilstanden i vannforekomstene skal det fastsettes konkrete mål for den enkelte vannforekomst, herunder om det er behov for fristutsettelse eller mindre strenge miljømål. I tillegg skal eventuelle andre miljømål, herunder miljømål for beskyttede områder, også nås.

Ved innlemmelsen av vanndirektivet i EØS-avtalen ble det vedtatt at forvaltningsplanarbeidet i Norge skulle synkroniseres med EU-landenes andre planperiode, som ble påbegynt i 2016. I perioden 2010-2015 gjennomførte Norge en frivillig prøveperiode med forvaltningsplaner for omtrent 20 prosent av vannforekomstene ("pilotplanene"). De første vannforvaltningsplanene som Norge formelt er forpliktet til å utarbeide i henhold til direktivet ble vedtatt i fylkestingene i 2015, og den foreliggende planen er en av disse.

1.2. Generelt om departementets godkjenning av planen

Det følger av vannforskriften § 29 at departementet i forbindelse med godkjenningen kan fastsette slike endringer i planen som "finnes påkrevd ut fra hensynet til rikspolitiske interesser". Dette innebærer at departementet i godkjenningen skal vurdere planen i et nasjonalt perspektiv og påse at planen er i samsvar med nasjonal politikk, kravene i vannforskriften og nasjonale føringer. Departementet tar i sin behandling av planen stilling til eventuell uenighet jf. vannforskriften § 26.

Kravene i vannforskriften om kost-nyttevurderinger er i svært liten grad oppfylt i de regionale vannforvaltningsplanene. Departementet godkjenner likevel planene uten at de nødvendige endringene er gjort fullt ut for at planene skal være i samsvar med vannforskriften (se imidlertid særskilte vurderinger og endringer på vannkraftområdet). Dette innebærer at videre bruk og gjennomføring av planene er heftet med stor usikkerhet, og at det på ordinær måte skal gjennomføres en kost/nytte-vurdering for hvert enkelt tiltak som er tenkt å bidra til oppfølging av planene. Departementet understreker at vurdering av hvert enkelt tiltak gjøres av sektormyndigheter på vanlig måte gjennom eksisterende lovverk.

Vannforvaltningsplanen er endelig når sentral godkjenning fra departementet foreligger. Den fremlagte planen vedtatt av fylkestinget og departementets godkjenningsvedtak utgjør til

sammen endelig godkjent plan. Den nasjonale godkjenningen har medført endringer i den regionale planen. Tiltaksprogram, handlingsprogram og overvåkingsprogram er ikke gjenstand for godkjenning, og det er derfor ikke tatt stilling til innholdet i disse dokumentene i departementets godkjenning.

1.3. Den juridiske virkningen av godkjent plan

Når den regionale vannforvaltningsplanen er godkjent, skal den legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen, jf. vannforskriften § 29 og plan- og bygningsloven § 8-2. Planvedtaket skaper forpliktelser for offentlige myndigheter til å søke å følge opp og gjennomføre planen. Planen vil være et innspill til statlig planlegging og et grunnlag for videre tiltak, budsjetter og enkeltvedtak. Forpliktelsen gjelder både for kommuner, statlige organer og regional myndighet. De regionale vannforvaltningsplanene har ikke direkte rettsvirkning overfor den enkelte innbygger.

Med uttrykket "legges til grunn" menes ikke at planen medfører absolutte forpliktelser av rettslig art. Planen er imidlertid et grunnlag for å reise innsigelser til planforslag som kan ha rettslig binding. Andre myndigheter, organisasjoner eller enkeltpersoner vil ikke kunne reise rettslige krav mot noen myndighet på grunnlag av det som står i en regional plan.

Både forutsetninger og forhold forøvrig vil kunne endre seg etter at planen er vedtatt. Det kan også oppstå situasjoner eller fremkomme ny eller mer presis kunnskap i enkeltsaker som planen ikke har fanget opp. Slike forhold kan tilsi andre løsninger enn det som følger av planen. Det må foreligge endringer i forutsetningene, som oppdatert kunnskap, eller andre særlige grunner for å fravike en vedtatt plan. Dette kan gjøre det nødvendig å endre eller gjøre unntak fra det fastsatte miljømålet for neste planperiode.

Da Stortinget samtykket til innlemmelse av vanndirektivet i EØS-avtalen, ble det presisert at berørte myndigheters ansvar for lovverk og virkemidler ligger fast i tråd med eksisterende ansvarsfordeling, og at hjemlene for å gjennomføre de miljøforbedrende tiltakene er nedfelt i eksisterende lovgivning. Vannforskriften setter rammer for vannforvaltningen, men den endrer ikke gjeldende ansvarsfordeling mellom de ulike sektormyndighetene. Det er sektormyndighetene som, innenfor sine ansvarsområder, har ansvar for å utrede tiltakene og premissene for fastsettelse av miljømål. De godkjente miljømålene forutsetter etterfølgende vurdering og eventuelt beslutning om tiltak fra sektormyndighetene.

1.4. Forholdet til naturmangfoldloven

Departementet mener at vannforvaltningsplanen vil bidra til å ivareta forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at vurderingen av prinsippene skal fremgå av beslutningen. Krav til kunnskapsgrunnlaget i § 8 oppfylles gjennom arbeidet med karakterisering. Forvaltningsplanen legger økosystemtilnærming til grunn, og er slik sett i samsvar med naturmangfoldloven § 10. Føre-var-prinsippet i § 9, prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver i § 11 og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder i § 12 vil måtte trekkes inn ved den konkrete utformingen av det enkelte tiltak.

2. Departementets vurdering av planprosessen og innholdet i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma

2.1. Om planprosessen

Arbeidet med regional vannforvaltningsplan skal følge plan- og bygningslovens generelle regler om planlegging, herunder bestemmelser om offentlig deltakelse og informasjon, høring og vedtak av plan. I tillegg har vannforskriften særlige regler om planlegging. Planen skal inneholde et sammendrag av offentlige informasjons- og høringstiltak som er truffet, resultatene av dem og endringer i planen som følge av dem.

Medvirkning i vannregion Glomma er godt ivaretatt både gjennom formelle høringer, og gjennom et solid arbeid på vannområdenivå. Organiseringen av planarbeidet i vannregion Glomma har vært i tråd med vannforskriften. I tillegg til vannforskriftens krav er det etablert ytterligere strukturer for å sikre en best mulig gjennomføring av arbeidet med vannforskriften.

2.2 Om planens innhold

Hovedutfordringene i vannregion Glomma er forurensning fra landbruk, kommunalt avløp, avløp fra spredt bebyggelse, industri, langtransportert forurensning, avrenning fra tette flater og transport/infrastruktur, påvirkning fra fremmede arter og fysiske inngrep med vannføringsendringer og vannuttak.

Det er til sammen 2378 vannforekomster i vannregion Glomma. De fleste vannforekomster har mål om god kjemisk tilstand innen 2021 for elv-, innsjø-, og kystvannsforekomster, med henholdsvis 99,5%, 100% og 76,9 %. Det er imidlertid liten kunnskap om kjemisk tilstand i vannområdet der 96,5% av elveforekomster, 94,4% av innsjøforekomster og 56,4% av kystforekomster har udefinert kjemisk tilstand. Planen understreker at det er behov for å innhente data for vurdering av kjemisk tilstand. Det påpekes også at det i realiteten er usikkert hvor mange vannforekomster som vil oppnå god kjemisk tilstand innen 2021, siden kunnskapsgrunnlaget er såpass usikkert.

Det fremgår ikke av planen hvordan utpeking av SMVF er gjennomført. Planen mangler oversikt over hvilke fysiske endringer som har medført at vannforekomstene er utpekt som SMVF.

Det er foreslått å utsette fristen for å oppnå miljømål til 2027 for en rekke vannforekomster i vannregion Glomma. Særlig dårlig kunnskapsgrunnlag oppgis som begrunnelse for utsatt frist. Begrunnelsen for bruk av unntak gir ikke tilstrekkelig informasjon til å vurdere hvilke av alternativene i § 9 som er årsaken til utsatt frist, og begrunnelse mangler for flere vannforekomster. En oppsummering av hvilke tiltak som er nødvendige for å nå miljømålene innen den utsatte fristen, er ikke beskrevet.

For denne planperioden er det besluttet at mindre strenge miljømål kun brukes dersom det fremgår av nasjonale føringer. Det er foreslått mindre strenge miljømål for noen vannforekomster. Begrunnelsen er ikke fullstendig, noe som betyr at det er vanskelig å vurdere årsaken og behovet for mindre strenge miljømål. Planen angir i korthet årsaken til

mindre strengt miljømål, men gir ingen begrunnelse som viser at kravene i forskriften er vurdert. Det framgår at det for seks vannforekomster er brukt mindre strenge miljømål der bekkeåpning ikke er vurdert til å være mulig. I andre vannforekomster fremgår det ikke hva som er begrunnelsen for mindre strenge miljømål.

Statlige ressurser til overvåking vil bli vurdert innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетtrammer. Departementet mener imidlertid at det er et stort potensiale for sektormyndigheter til å utnytte eksisterende hjemler til å pålegge virksomheter å gjennomføre overvåking. Ulike sektormyndigheter bør også i større grad samarbeide om utvikling av felles overvåkingsprogrammer for et vannområde eller annet hensiktsmessig avgrenset geografisk område.

2.2.1. Om klimaendringer og klimatilpasning

Arbeidet med klimatilpasning vil bli viktig framover og både dagens klima og framtidige klimaendringer må inngå i vurdering av miljøtilstand og utvikling av klimarobuste tiltak for å sikre god tilstand i framtiden. Dette blant annet fordi planene legger føringer og rammer ut over 2021.

Klimaendringer er godt beskrevet i planen og viktigheten av å jobbe videre med klimatilpasningstiltak framover er understreket. Departementet viser i denne sammenheng til at rapporten Klima i Norge 2100 ble oppdatert den 15. september 2015. Det er en intensjon om å utarbeide fylkesvise klimarapporter i løpet av 2016. I det videre arbeidet, og ved neste rullering av planene, bør forvaltningsplanene vise til og bygge på de til enhver tid sist oppdaterte klimarapporter (ytterligere informasjon om klimarapporter finnes på <https://klimaservicesenter.no/>).

2.2.2. Om beskyttede områder

Planen har en god oversikt over de ulike typene beskyttede områder. Planen viser imidlertid at det ikke er utarbeidet særskilte miljømål for beskyttede områder med utgangspunkt i grunnlaget for beskyttelse.

2.2.3. Om uenighet i planen

Det er ikke registrert uenighet i forvaltningsplanen for vannregion Glomma.

3. Om de enkelte påvirkningene i vannregion Glomma

3.1. Landbruk

a) Nasjonal politikk på området

Norsk landbruk skal fylle flere oppgaver, og bærekraftig landbruk er ett av fire hovedmål i landbrukspolitikken. Det er et mål at tapet av næringsstoffer fra jordbruksproduksjon skal være minst mulig. All jordbruksvirksomhet gir en risiko for avrenning av næringsstoffer til vannforekomster, ettersom jordbruk skjer i et åpent, naturlig system. Vanlig avrenning fra jordbruksdrift er derfor ikke omfattet av forurensningsloven. Fordi det er jordbruksdrift i store

delar av landet, både på dyrka mark og beite, vil jordbruket kunne gi avrenning til et svært stort antall vannforekomster, slik det er registrert i Vann-Nett.

Mye av miljøsatsingen i jordbruket er samlet i et nasjonalt miljøprogram, som gjennom virkemidler lokalt, regionalt og nasjonalt legger til rette for en effektiv og målrettet miljøinnsats. Nasjonalt miljøprogram rulleres hvert fjerde år, noe som innebærer at det er rom for å gjøre tilpasninger til de utfordringer som vannforvaltningsplanene avdekker.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

I Glomma er avrenning fra jordbruket listet opp som påvirkningsfaktor nr. 1 på elv og nr. 2 på innsjø. For kystvann er påvirkningen fra jordbruk mindre og ligger som påvirkningsfaktor nr. 8.

Forvaltningsplanens kapittel 8 viser 452 vannforekomster med påvirkning fra landbruk, og 2 fra skogbruk, hvor det foreslås tiltak. Et antall av disse har fått utsatt frist etter vannforskriftens § 9 for å nå målene. Ved å se på data i Vann-Nett og forvaltningsplanen, kan det se ut til at et større antall vannforekomster som har betydelig påvirkning fra landbruk ikke er gitt utsatt frist. Noen av disse synes også å ha dårlig eller svært dårlig tilstand i dag.

Planen fastslår at en ikke vet nok om et stort antall vannforekomster, og at kunnskapsgrunnlaget må styrkes. Tiltaksprogrammet legger opp til betydelig problemkartlegging.

Vannregionen anbefaler at kommunene og fylkesmennene prioriterer tiltak for å begrense forurensning fra jordbruksvirksomhet i alle 12 vannområdene i regionen. Alle eksisterende, relevante tiltak innenfor jordbruket er nevnt og vil bli benyttet. Virkemidlene for gjennomføring av tiltak omfatter særlig regionale miljøprogram (RMP), spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), forskriftskrav (bla forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav, forskrift om gjødslingsplanlegging) og veiledning.

I sammendraget av tiltaksprogrammet vises det til at det er foreslått noen nye virkemidler også for jordbruket. Det heter at det generelt er behov for nye virkemidler dersom alle miljømålene i regionen skal nås innen 2021. Dette er i planen ansett som urealistisk, med en så omfattende tiltaksgjennomføring, og det er derfor satt utsatt frist på 255 vannforekomster i regionen. Departementets vurdering er at virkemidlene i landbruket i hovedsak er på plass men at tilskuddsordninger og forskriftshjemler kan nyttes mer aktivt og målrettet, slik bl.a. forvaltningsplanens kapittel 8 beskriver. Viktige forskrifter er forøvrig under revisjon. Virkemidler for å redusere erosjon og avrenning er vektlagt.

I Vann-Nett er 779 vannforekomster registrert med landbruk som «Påvirkningsgruppe» forventet å ha god tilstand innen 2021, selv om de har dårlig/svært dårlig tilstand i dag. Dette utgjør omtrent 1/3 av alle vannforekomstene som er registrert med påvirkning fra landbruket. Det er likevel en risiko for at en ikke vil nå miljømålet for alle disse vannforekomstene, spesielt med tanke på nye nedbørsmønstre som følge av klimaendringene og i tilfeller hvor det foreligger mangelfull overvåkning eller kunnskap om effekten av tiltakene.

c) Departementets vurderinger og endringer

Det fremgår av forvaltningsplanen at det har vært vanskelig å beregne kostnader og at kostnadsvurderingene er mangelfulle. Det er ingen angivelse av omfanget av jordbrukstiltakene og hvor store tiltaksområder som er aktuelle. Dette gjør det vanskelig å bedømme tiltakene i forhold til andre nasjonale føringer, som målet om økt matproduksjon.

Tiltak i kornområdene kan gi lavere kornproduksjon, ved at avlingsnivåene og/eller kvaliteten reduseres, eller ved omlegging fra korn til gras på utsatte arealer. Høy gjennomføringsgrad av enkelte tiltak kan derfor ha en negativ virkning for totalproduksjonen. Tiltaksgjennomføring i landbruket kan påvirke både inntekts- og kostnadssiden på en negativ måte, innebære «arealbeslag» og legge begrensninger på agronomisk optimal drift i både plante- og husdyrproduksjon. Dette er forhold som sektormyndigheten må vurdere ved valg av tiltak og utforming av virkemidler.

Påvirkning fra jordbruk består hovedsakelig av diffus avrenning som er vanskelig å stedfeste og kvantifisere. Problemkartlegging og overvåking vil derfor være viktige tiltak for å bedre kunnskapsgrunnlaget. Effektene av tiltak kan være godt dokumenterte i forsøk i liten skala. I større nedbørfelt er prosessene flere og mer sammensatte, og andre effekter enn jordbrukspåvirkning kan ha stor betydning. Departementet vil peke på at det i vannregionen er vannforekomster med stor jordbrukspåvirkning, særlig i leirjordsområdene, hvor det vil være høyst usikkert hvorvidt det er realistisk å nå målet om god økologisk tilstand i 2021.

Departementet foretar ingen endringer i planen.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Kostnadsvurderingene som er gjort er mangelfulle. Av tiltakene som kostnadmessig er tallfestet eller vurdert er flest innen landbruk. Ved vurdering av tiltak må det imidlertid også tas hensyn til både effekter og nytte, andre samfunnsmessige hensyn osv. Forvaltningsplanen sier ikke noe om samlede kostnader for landbruket. Etter departementets vurdering er kostnadsanslagene svært usikre. For øvrig er det sektormyndighetene som har ansvaret for å vurdere kostnadene med tiltak i egen sektor.

De generelle økonomiske konsekvensene som følge av planen er nærmere behandlet i kapittel 4.

e) Administrative konsekvenser

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere administrative konsekvenser for de ansvarlige myndighetene.

3.2. Samferdsel

a) Nasjonal politikk på området

Nasjonal transportplan (NTP) presenterer regjeringens transportpolitikk. Den gjeldende NTP (Meld. St. 26 (2012-2013) Nasjonal Transportplan 2014-2023) presiserer at «Vannforskriften

skal bl.a. følges opp ved at transportetatene gjennomfører nødvendige tiltak i alle relevante vannforekomster innen 2020».

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

De vanligste negative påvirkningene fra samferdselssektoren gjelder forurensning av vannforekomster, fysiske inngrep i vannforekomster og vandringshindre for fisk og andre vannlevende organismer. Relevante tiltak er spesielt knyttet til metode og bruk av kjemikalier og salt under drift og vedlikehold av infrastruktur samt utbedring av vandringshindre.

c) Departementets vurderinger og endringer

I vannforvaltningsplanen er det lite fokus på planlagte nye samferdselstiltak, og eventuell effekt og målkonflikter på grunn av disse. For samferdselssektoren gjelder dette spesielt tiltak foreslått i Nasjonal Transportplan.

I vannforekomster der det finnes vandringshindre for fisk og andre vannlevende organismer, er det lagt stor vekt på kostnadsestimatet for å vurdere om det er nødvendig å bruke mindre strenge miljømål. I praksis vil det også være en viktig del av vurderingen hvor sannsynlig det er at fisken tar i bruk nytt habitat og vandrer der et vandringshinder er fjernet. Kunnskapsgrunnlag for vannforekomster i kystvann er særlig mangelfullt. For å bedre kunnskapsgrunnlaget til neste planperiode planlegger Kystverket å gjennomføre et FoU-prosjekt med bistand fra Miljødirektoratet. Prosjektet dekkes innenfor gjeldende budsjettrammer og har som formål å skaffe nødvendig kunnskap om når maritim infrastruktur kan være en vesentlig påvirkning på økologisk tilstand og vannkvalitet, og hvilke avbøtende tiltak som er aktuelle for å nå miljømålene i vannforskriften. Dette er et bidrag til problemkartleggingen og vil gi et bedre grunnlag for å vurdere påvirkningsgrad, miljømål og eventuelle nødvendige tiltak. Det skal også utarbeides en veiledning for vurdering av maritim infrastruktur før neste planrullering.

Departementet foretar endringer i form av utsatt frist for oppnåelse av miljømål til 2027 etter vannforskriften § 9 bokstav a for disse kystvannlokalitetene i påvente av bedre kunnskap/problemkartlegging og ny veileder for vurdering av maritim infrastruktur, se vedlegg 1.

Departementet ønsker også å foreta en endring av kapittel 7.2 i planen om fastsetting av strengere miljømål enn kravene etter vannforskriften. Det gjelder vannforekomst 005- 297-L Gjersjøen i Oppegård kommune. Innsjøen har i dag moderat økologisk tilstand og er foreslått med mål om svært god økologisk tilstand innen 2021. Gjersjøen er drikkevannskilde for Oppegård. Drikkevannskvaliteten er regnet for å være tilfredsstillende/god. Sjøen ligger utsatt til med mye bebyggelse tett på, næringsaktiviteter og et allsidig vegnett med bl.a. E6 og E18 liggende inntil sjøen på to sider. Statens vegvesen har et stort utbyggingsprosjekt på gang med bygging av E18 Retvet – Vinterbro. Ferdig bygd anlegg vil ha rensesystemer for overvann fra vegen og forventes å redusere avrenning av forurensende stoffer betraktelig. Det vil også fange opp overvann fra en strekning på eksisterende veg som ikke har renseløsninger i dag. Departementet ønsker at en ytterligere skjerping av kvalitetsmålet kan utsettes til neste planperiode, altså bruk av utsatt frist for å nå miljømålet etter vannforskriften § 9 a til 2027,

jf. vedlegg 1. Da vil utbyggingen av området forhåpentligvis være ferdig og Statens vegvesen kan aktivt bidra til å redusere tilførsler av uønskete stoffer.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Innen samferdselssektoren er det store usikkerheter knyttet til kostnader for tiltak som følge av forvaltningsplanene. Generelt er det lite erfaring med kostnader av tiltak som fjerning av vandringshindre, overvåking og problemkartlegging.

Av konkrete tiltak er det særlig utbedring av rensebassenger med dårlig funksjon og bygging av renseløsninger i tunneler som mangler oppsamling og rensing av tunnelvaskevann, som er de store og tunge investeringene. Endret håndtering av overvann er en vanskelig utfordring å løse. Det er noen få tiltak med utbedring av vandringshindre i tillegg. Nye vegprosjekter planlegges og bygges med nødvendig oppsamling av vann og renseløsninger. Der er forsvarlig vannhåndtering lagt inn som en forutsetning i planen og inngår i investeringskostnadene.

De generelle økonomiske konsekvensene som følge av planen er nærmere behandlet i kapittel 4.

e) Administrative konsekvenser

Det går mye ressurser til overvåking og problemkartlegging i forbindelse med vannforvaltningsplanene. En god del av de siste avklaringene, f.eks. ansvarsforhold, kilder med mer gjenstår også. Videre vil prosjektering av enkelttiltak, samt oppfølging/gjennomføring av tiltak kreve administrativ oppfølging. Dette gjelder både for nye investeringer og drift- og vedlikeholdsrutiner.

3.3. Vannkraft

a) Nasjonal politikk på området

De viktigste nasjonale styringsdokumentene for planarbeidet og departementets godkjenning på vannkraftområdet er: Meld. St. 25 (2015-2016) *Kraft til endring* og Innst. 401 S (2015–2016) samt Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* og Innst. 294 S (2015–2016), nasjonale føringer i brev av 24. januar 2014 fra KLD og OED til vannregionene, med henvisning til rapport 49:2013 fra Norges vassdrags- og energidirektorat og Miljødirektoratet og veileder 01:2014 for Sterkt modifiserte vannforekomster. Det er i hovedsak Olje- og energidepartementet som forvalter sektorlovverket og dermed virkemidlene som regulerer denne sektoren.

De nasjonale føringene skal sikre en riktig balanse mellom miljøforbedringer og hensynet til kraftproduksjon. I føringene tas det utgangspunkt i rapport 49:2013 som går gjennom alle konsesjoner som kan revideres fram til 2022. Rapporten skiller mellom vassdrag i kategori 1.1 (høy prioritet) og 1.2 (lavere prioritet), når det gjelder potensial for forbedring av viktige miljøverdier opp mot kostnadene ved slipping av vann/magasinrestriksjoner. For å kunne

vurdere mulig redusert produksjon ble det i gjennomgangen benyttet en hydrologisk standardstørrelse ("Q95") for minstevannføring.

Det samlede krafttapet i Norge som kan følge av miljøforbedrende tiltak og fordelingen mellom regionene har påvirket godkjenning av den enkelte planen. Den nasjonale godkjenningen har derfor medført endringer sammenlignet med den regionale prioriteringen i planen.

Forbedring av økologien i vannforekomster er hovedformålet med vannforskriften. Dette hindrer ikke at andre hensyn (slik som landskap og friluftsliv) kan medvirke til å få igangsatt revisjon, innkalling eller omgjøring etter vassdragslovgivningen, selv om disse hensyn ikke påvirker fastsetting av miljømålet.

I de nasjonale føringene er det lagt til grunn at vassdrag med klare potensial for miljøforbedring til lavest mulig kostnad skal prioriteres for miljøforbedring. Saksbehandlingstid i enkeltsakene og forventet tid før et tiltak gir en målbar effekt, kan gjøre det nødvendig å bruke adgangen til å utsette måloppnåelsen etter § 9. Om tiltakene faktisk skal gjennomføres for å følge opp planen, vurderes etter sektorlovverket etter en mer grundig kost/nytte-vurdering.

I Meld. St. 14 (2016-2017) Natur for livet og Meld.St. 25 (2015-2016) Kraft til endring er det slått fast at det vil bli gjennomført revisjon i en rekke vassdrag i første planperiode. En oversikt over hvilke tiltak som vil være iverksatt (dvs. at sektorbeslutning foreligger) vil framgå av midtveisrapporteringen i 2018.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

Mange av elvene i regionen er preget av vannkraftutbygging, både rene elvekraftverk i Glomma og Lågen, mindre småkraftverk og kraftverk med større eller mindre reguleringsmagasiner.

Interessekonflikter rundt vannkraft er ifølge planen knyttet til fiske, friluftsliv, landskap/estetikk, biologisk mangfold og resipientforhold. De fysiske endringene som følge av vannkraftutbygging og de negative konsekvensene for økosystemet er listet opp som en av tre hovedutfordringer for vannforekomstene i regionen.

Departementet har registrert 86 vannforekomster der miljømålet er basert på undersøkelser, administrative eller miljøforbedrende tiltak som har med vannkraft å gjøre.

Forvaltningsplanen for Glomma utpeker seg ved at det generelt er få forslag om minstevannføring som kan medføre vesentlig krafttap. De fleste forslagene gjelder tiltak der krafttapet i seg selv vil bli lite. Vannregionen har mange store elvekraftverk med eksisterende krav til minstevannføring og mange av de ønskede tiltakene dreier seg om å bedre mulighetene for fiskevandring forbi disse. I forvaltningsplanen oppgis det at følgende vassdrag er prioritert for revisjon etter vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 i kommende planperiode: Overføring av Glomma til Rena (Rendalsoverføringen), Gausavassdraget (Raua

nedenfor Raua kraftverk, Gausa og Mjøsa) og Mesnavassdraget (Mesnaelva ned til Kroken). De to førstnevnte har prioritet 1.1 i rapport 49/2013. NVE har mottatt krav om revisjon for Rendalsoverføringen. Når det gjelder Mesna har den prioritet 1.2 i rapport 49:2013. For Mesna har NVE avgitt innstilling om revisjon av vilkår til OED.

Det oppgis i forvaltningsplanen at følgende vassdrag er prioritert i kommende planperiode for innkalling etter vannressursloven § 66 eller omgjøring etter vannressursloven § 28: Våla (Vinkelfallet kraftverk), Gausavassdraget (Follebu kraftverk), Gudbrandsdalslågen (Hunderfossen kraftverk), Hunnselvvassdraget (Regulering Skjellbreida, Einavann, Skumsjøen, samt uttak vann Skjellbreida og Raufoss industripark), Hunnselvvassdraget (Breiskallen, Åmot, Vestbakken og Brufoss kraftverk) og Hurdalssjøen.

I tillegg har vannregion Glomma noen vassdrag som «2.-prioritet».

Vannregionen har også satt miljømål for reguleringsmagasin som krever magasinrestriksjoner for å oppfylle miljømålet.

c) Departementets vurderinger, generelle prinsipper og endringer

Ved godkjenningen har det for mange planer vært vanskelig å få en entydig oversikt over hvilke miljømål som følger av planen og mulige konsekvenser for vannkraftsektoren. I godkjenningen har departementet derfor valgt å lage lister over vannforekomster med godkjente miljømål, basert på tiltak som hører under sektorlovverket for vannkraftsektoren. Disse fremgår i vedlegg 2 (miljømål som kan medføre krafttap) og vedlegg 3 (miljømål som kan medføre andre typer tiltak). For disse vannforekomstene er miljømålet i godkjenningen satt høyere enn dagens tilstand.

For vannforekomster som ikke inngår i listene, vil miljømålet ved godkjenningen være det samme som dagens tilstand. Denne framgangsmåten er valgt for å synliggjøre hvor måloppnåelsen er avhengig av nye tiltak. Listene vil inneholde fire kategorier vannforekomster med miljømål:

- Miljømål for SMVF basert på tiltak som kan få betydning for vannkraftproduksjon.
- Miljømål for SMVF som er basert på andre tiltak, for eksempel med hjemmel i standardvilkårene i vannkraftkonsesjoner (terskler, fisketrapper, biotopjusterende tiltak etc).
- Miljømål for naturlige vannforekomster basert på tiltak som kan få betydning for vannkraftproduksjon.
- Miljømål for naturlige vannforekomster som er basert på andre tiltak, for eksempel med hjemmel i standardvilkårene i vannkraftkonsesjoner (terskler, fisketrapper, biotopjusterende tiltak etc).

Miljømålene for sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF)

Miljømålene for SMVF settes ut fra antatt virkning av summen av alle "realistiske tiltak". At et tiltak er realistisk betyr at nytten for samfunnet vurderes som større enn kostnadene. Dette

kan være tiltak som kan få betydning for endret vannkraftproduksjon eller andre avbøtende tiltak. Den sentrale godkjenningen har tatt utgangspunkt i tiltakene som begrunner miljømålene i planen og Vann-Nett.

Veilederen for SMVF og de nasjonale føringene beskriver prosessen og avveiningen for å komme fram til miljømålet for den enkelte vannforekomst. Hver enkelt SMVF med miljømål som forutsetter tiltak som kan få betydning for vannkraftproduksjon er derfor gjennomgått. Godkjenningen har tatt utgangspunkt i planens kapittel 7 og vedlegg 7 og 8 (oversikt over sterkt modifiserte vannforekomster) og Vann-Nett.

De vannforekomster som er på listen over godkjente miljømål som forutsetter tiltak som kan få betydning for vannkraftproduksjon og som ikke har vært vurdert i rapport 49:2013 har ikke i alle tilfeller vært gjenstand for en kost-nyttevurdering slik vannforskriften anviser, men oppfyller følgende forutsetninger:

- Det er satt et miljømål basert på økologiske parametere.
- Miljømålet er basert på avbøtende tiltak.
- Fastsettelsen har tatt hensyn til nasjonale føring.
- Frist for måloppnåelse er realistisk.

Miljømål for SMVFER som ifølge Vann-Nett krever andre pålegg overfor kraftsektoren enn de som påvirker vannkraftproduksjonen, for eksempel pålegg etter standardvilkårene i vannkraftkonsesjoner, er også gjennomgått. Det følger av Meld.St. 25 (2015-2016) *Kraft til endring* og Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* at regjeringen vil utrede hvordan dagens naturforvaltningsvilkår eller andre effektive virkemidler kan gjøres gjeldende også overfor konsesjoner som ikke har dette vilkåret i dag. Dette med sikte på at det skal kunne gis pålegg for å oppnå nasjonalt godkjente miljømål i vannforvaltningsplanene for perioden 2016–2022.

Vannforekomster på listen over godkjente miljømål som forutsetter tiltak som ikke påvirker vannkraftproduksjonen, oppfyller følgende forutsetninger; det er i Vann-Nett angitt konkrete miljøforbedrende tiltak som er egnet til å nå et miljømål som er høyere enn dagens tilstand og dagens tilstand er ikke satt til "undefinert".

Kostnadene ved tiltakene er i liten grad dokumentert i planene. Dette kan føre til at det ved etterfølgende sektorbehandling besluttes at de foreslåtte tiltakene likevel ikke vil bli gjennomført. Miljømålene kan dermed bli justert ned for neste planperiode.

Motsatt vil det kunne finnes rimelige og effektive miljøforbedrende tiltak hvor miljømålet likevel er satt til dagens tilstand. Det vil i enkelte vannforekomster være miljømål som tilsynelatende står i motstrid til allerede pålagte tiltak. At en vannforekomst ikke har fått godkjent et høyere miljømål innebærer ikke at allerede iverksatte undersøkelser og/eller miljøforbedrende tiltak ikke skal videreføres eller at fremtidige undersøkelser og/eller miljøforbedrende tiltak ikke skal kunne pålegges på vanlig måte i medhold av lovverk eller standardvilkår. Ny kunnskap om tilstand og virkninger av igangsatte og planlagte tiltak vil bli lagt til grunn når miljømålene justeres ved rullering av planene.

Miljømålene og tiltakene i planene reflekterer generelt et stort behov for bedre kunnskap og problemkartlegging, både for å kartlegge dagens tilstand og for å vurdere realistiske avbøtende tiltak. For vannforekomster der kunnskapsinnhenting er det eneste tiltaket, settes miljømålet til dagens tilstand. Kunnskapsinnhenting som tiltak beholdes imidlertid i Vann-Nett, da departementet mener at kunnskapsinnhenting er viktig for å finne aktuelle tiltak som grunnlag for å sette miljømål for neste planperiode. Mer kunnskap vil gi grunnlag for å kunne fastsette mer presise miljømål for vannforekomster med kjente miljøproblemer og forbedringspotensial ved rullering av planene.

For de vannforekomster hvor det i medhold av godkjenningen ikke er forutsatt tiltak, endres miljømålet til dagens tilstand ved denne godkjenningen. Dagens tilstand er lik godt økologisk potensial (GØP) dersom alle realistiske tiltak er gjennomført og vannforekomsten har et fungerende økosystem. Hvis ikke skal miljømålet være mindre strenge miljømål etter vannforskriften § 10. Hvorvidt dagens tilstand oppfyller minstemålet for GØP (fungerende akvatisk økosystem) eller ikke, vil gå klart fram og angis i Vann-Nett. Departementet vil sikre at dette gjennomføres etter godkjenningen og før planen blir rapportert til ESA. Departementet vil i samråd med Olje- og energidepartementet gi et eget oppdrag til direktoratene om dette.

Miljømål for naturlige vannforekomster

Vannforekomster som er preget av vannkraftutbygging skal ikke utpekes som SMVF dersom god tilstand allerede er oppnådd eller med rimelighet kan nås.

Det er angitt i vedlegg 2 hvilke naturlige vannforekomster preget av vannkraftutbygging som kan nå god økologisk tilstand (GØT) gjennom tiltak som kan gi krafttap. De øvrige vannforekomstene som i planen er satt som naturlige vannforekomster, som er påvirket av vannkraft og som ikke med rimelighet kan nå GØT er per definisjon SMVF. Det kan finnes realistiske tiltak for å bedre miljøtilstanden også for disse, men miljømålet er da eventuelt satt som GØP eller lavere (mindre strenge miljømål - MSM). For bekkeinntak er det generelt ikke positiv nytte/kost ved å slippe vann. Disse gis derfor i hovedsak unntak fra miljømålet "god tilstand" etter vannforskriften § 10, og det settes mindre strenge miljømål.

Naturlige vannforekomster preget av vannkraftutbygging som ifølge Vann-Nett krever avbøtende tiltak som ikke gir tap i kraftproduksjon for å oppnå GØT er angitt i vedlegg 3. Der GØT ikke med rimelighet kan nås ved hjelp av foreslåtte konkrete, fysiske tiltak (for eksempel der det kun er foreslått administrative tiltak eller problemkartlegging), er vannforekomsten pr. definisjon ikke naturlig men sterkt modifisert.

Status for vannforekomster endret fra naturlig til SMVF må oppdateres i Vann-Nett før rapportering.

Antagelig er det mange naturlige vannforekomster som egentlig burde vært utpekt som SMVF. Tilsvarende kan det vise seg at vannforekomster er feilaktig utpekt som SMVF fordi det likevel finnes avbøtende tiltak som gjør at GØT med rimelighet kan nås. Mer kunnskap vil gi grunnlag for en mer korrekt vurdering av om en vannforekomst skal ha status som naturlig, eller bli utpekt som SMVF ved rullering av planen.

Magasinrestriksjoner

Når det gjelder miljømål for reguleringsmagasiner som krever magasinrestriksjoner som tiltak, har departementet ikke godkjent disse og setter miljømålet lik dagens tilstand. Magasinrestriksjoner vil i begrenset grad gi en målbar økologisk forbedring, og ønske om magasinrestriksjoner er i hovedsak begrunnet utfra brukerinteresser (for eksempel landskap/friluftsliv). Bruk av magasinrestriksjoner vil ha betydning for kraftproduksjon og reguleringsevne. Det vil også ha konsekvenser for muligheten til å oppnå miljømål på nedstrøms elvestrekning. I tillegg har magasinene ofte viktige funksjoner for flomdemping, forsyningssikkerhet og brukerinteresser. Disse hensynene er imidlertid vanskelig å vurdere opp mot økologiske forbedringer.

Departementet mener derfor at forslagene om magasinrestriksjoner ikke kan inngå som tiltak i miljømålfastsettelsen og heller må vurderes i den enkelte revisjonssak der dette er aktuelt. Departementet forutsetter på denne bakgrunn at eventuelle magasinrestriksjoner begrunnet av miljøhensyn vurderes av sektormyndigheten i de kommende revisjonene der alle vilkår som omfattes av vassdragskonsesjonene er gjenstand for revisjon.

Øvrige tiltak i magasiner (eks. fiskeutsetting, biotopiltak) er ansett som realistiske tiltak og lagt til grunn for godkjenning av miljømålene.

Prinsipper for bruk av tidsutsettelse

Forventet tidspunkt for måloppnåelse vil bero på flere faktorer. Det vil ta tid å utrede og saksbehandle aktuelle miljøtiltak. Forvaltningsloven stiller strenge krav til kunnskapsgrunnlag, medvirkning og adgang til å klage. Det vil også ta tid før tiltak er iverksatt fordi fysiske tiltak skal detaljplanlegges, dimensjoneres og bygges. Den økologiske responsen på tiltaket vil også ta noe tid. Av disse grunner er det behov for å bruke tidsutsettelse av måloppnåelse for flere vannforekomster.

Departementet har lagt følgende prinsipper til grunn for tidspunkt for måloppnåelse når det gjelder vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap:

Måloppnåelse 2021:

- Revisjonssaker der det er utarbeidet et revisjonsdokument.
- Innkallings- og omgjøringssaker der det er en påbegynt sak.

Måloppnåelse 2027:

- Revisjonssaker der det pr. i dag er fremmet krav om revisjon.
- Alle andre innkallings- og omgjøringssaker.

Måloppnåelse 2033:

- Framtidige revisjonssaker der det ennå ikke er fremmet krav.

Departementet har lagt følgende prinsipper til grunn for tidspunkt for måloppnåelse når det gjelder vannforekomster med miljømål som forutsetter andre typer tiltak:

Måloppnåelse 2021:

- Der tiltak kan pålegges i medhold av gjeldende standardvilkår, eller ved en revisjon der revisjonsdokument er utarbeidet, eller ved innkalling eller omgjøring der sakene er påbegynt.

Måloppnåelse 2027:

- Tiltak som ikke har hjemmel for pålegg etter standardvilkårene og som forutsetter enten revisjon, innkalling eller omgjøring, eller prosess for å innføre dagens naturforvaltningsvilkår eller andre effektive virkemidler, jf. Meld.St. 25 (2015-2016) og Meld.St. 14 (2015-2016).

Departementets endringer

Departementet har i vedlegg 2 og 3 angitt de vannforekomster med miljømål som er godkjent som høyere enn dagens tilstand og som trenger nye tiltak for å oppfylle miljømålet. For øvrige vannforekomster preget av vannkraftproduksjon er måloppnåelsen ikke avhengig av nye tiltak, og miljømålet endres til dagens tilstand. Sett i forhold til planen, reduserer godkjenningen antall vannforekomster med miljømål høyere enn dagens tilstand som forutsetter miljøforbedrende tiltak som kan påvirke vannkraftproduksjonen. Det er til dels svake begrunnelser og mangelfulle kost-nyttevurderinger i mange av planene. Kost-nyttevurdering er sentralt når det skal settes miljømål for SMVF. For de høyest prioriterte vassdragene i rapport 49:2013 (kategori 1.1 vassdrag) har direktoratene gjennomført en overordnet kost-nytte vurdering. De vannforekomstene som i tillegg blir godkjent med miljømål høyere enn dagens tilstand ligger etter departementets syn innenfor de nasjonale føringene. Siden kost-nytte vurderingene gjennomgående er dårligere dokumentert for disse vannforekomstene, må det forventes etterfølgende justeringer i miljømålene for neste planperiode og i forbindelse med sektormyndighetens behandling i den enkelte sak.

Godkjenningen reduserer også antall vannforekomster med miljømål høyere enn dagens tilstand som forutsetter andre tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren, i hovedsak fordi miljømålene ikke er basert på konkrete avbøtende tiltak slik veiledningen tilsier.

Avstemming av tiltak og miljømål i Vann-Nett vil gjennomføres av sentrale fagmyndigheter før rapportering til ESA. Ved eventuelle feilføringer i Vann-Nett er det godkjenningsvedtaket som skal legges til grunn for oppfølgingen.

I vedlegg 2 over vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap er tidspunkt for måloppnåelse angitt. I vedlegg 3 over vannforekomster med miljømål som kan medføre andre typer tiltak er måloppnåelse ikke angitt, men Vann-Nett vil oppdateres ut fra beskrivelsen over før rapportering til ESA.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Kostnadene som følger av planen innen vannkraftsektoren er i form av tapt energiproduksjon, investeringskostnader ved ombygging og kostnader for andre tiltak.

I sektormyndighetenes etterfølgende saksbehandling vil det bli gjort grundigere vurderinger av samlede fordeler og ulemper ved de enkelte tiltakene før endelig beslutning blir tatt. Det kan da vise seg at tiltak ikke er egnet eller har en for høy kostnad i forhold til nytten. Det er ved godkjenningen gjort endringer i planen for å begrense konsekvensene for vannkraftsektoren, blant annet som følge av manglende kost-nytte-vurdering.

e) Administrative konsekvenser

Av miljøtiltak som skal bekostes av vannkraftprodusentene kan det være aktuelt å pålegge tiltak etter standardvilkår i gitte konsesjoner eller lignede hjemmelsgrunnlag. Å gi pålegg med hjemmel i standardvilkårene vil medføre administrative konsekvenser for miljømyndighetene og vassdragsmyndigheten. Tiltak som medfører endringer i kraftproduksjon må pålegges ved en revisjon etter vassdragsreguleringsloven, en innkalling til konsesjonsbehandling etter reglene om innkalling i vannressursloven § 66 eller etter reglene om omgjøring i vannressursloven § 28. Dette vil medføre administrative konsekvenser for vassdragsmyndigheten ettersom gjennomføring av tiltak for å nå miljømålene vil kreve økt saksbehandlingskapasitet. Det legges til grunn at en stor del av tiltakene uansett ville blitt gjennomført som del av den ordinære vannforvaltningen i Norge, uavhengig av vanddirektivet.

3.4. Fremmede organismer

a) Nasjonal politikk på området

Aichimål 9 under FN-konvensjonen om biologisk mangfold slår fast at skadelige fremmede organismer og deres spredningsveier skal være identifisert og prioritert, at utvalgte organismer skal være kontrollert eller utryddet, og at tiltak for å forvalte spredningsveier for å hindre introduksjon og etablering skal være innført innen 2020. Det samme slår ett av delmålene under FNs bærekraftsmål fast.

Et helhetlig regelverk mot fremmede organismer (forskrift om fremmede organismer under naturmangfoldloven kapittel IV) trådte i kraft 1. januar 2016. Formålet med regelverket er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet. I tillegg stiller ballastvannforskriften krav til håndtering av ballastvann. Det er også vedtatt en tverrsektoriell nasjonal strategi mot fremmede skadelige arter som inneholder mål, prinsipper, strategier og tiltak mot fremmede arter i alle relevante myndighetssektorer. Det er i tillegg utarbeidet, og vil utarbeides, flere handlingsplaner mot fremmede skadelige organismer. I stortingsmeldingen Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold (Meld. St. 14 (2015-2016)) er det slått fast at Klima- og miljødepartementet i samråd med berørte departementer vil utarbeide en samlet, prioritert tiltaksplan for bekjempelse av skadelige fremmede organismer.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

Fremmede arter, blant annet ørekyte, kjempespringfrø, vasspest, bekkerøye, sandkryper og solabbor, er en av hovedutfordringene i vannregion Glomma. I kystvann er det flere

lokaliteter med stillehavsøsters. I planen nevnes også at signalkreps, som er bærer av sykdommen krepsepest og som påvirker norske bestander av edelkreps negativt, er registrert i flere vannforekomster i vannregionen.

I planen prioriteres blant annet forebyggende arbeid og informasjon til allmennheten om biologisk påvirkning, eksempelvis krepsepest, for å forhindre ytterligere spredning av fremmede arter. I innspill til behov for nye virkemidler og ny bruk av eksisterende virkemidler nevnes det i forbindelse med fremmede arter behov for bedre kartlegging, overvåking og grensekontroll, og problemkartlegging er foreslått som tiltak i mange vannforekomster.

Det er foreslått å utsette fristen for å oppnå miljømål til 2027 for en rekke vannforekomster. Begrunnelse for utsatt frist mangler imidlertid for flere vannforekomster, men departementet utelukker ikke at påvirkning fra fremmede organismer er en av årsakene til at det er gitt utsatt frist etter vannforskriften § 9. Det fremkommer ikke av planen at det er gitt mindre strenge miljømål etter § 10 for vannforekomster i vannregion Glomma på grunn av påvirkning fra fremmede organismer.

c) Departementets vurderinger og endringer

Departementet viser til at fremmede organismer er en av hovedutfordringene i vannregion Glomma. Når fremmede organismer først har etablert seg er det svært vanskelig å bekjempe disse. Forebyggende tiltak er derfor viktig for å forhindre ytterligere spredning av fremmede organismer i vannregionen. I denne sammenheng viser departementet også til at det nå har kommet på plass mer effektive nasjonale virkemidler for å redusere spredningen av fremmede organismer, som det nevnte regelverket om fremmede organismer under naturmangfoldloven og allerede utarbeidede og kommende handlingsplaner mot blant annet fremmede fiskearter, stillehavsøsters og en oppdatert handlingsplan mot *Gyrodactylus salaris*. Det ventes også at krav om rensing av ballastvann under den internasjonale ballastvann konvensjonen om kort tid vil bli innført. Rensekravet vil da tas inn i ballastvannforskriften.

Departementet foretar ingen endringer i planen ved denne godkjenningen.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Departementet viser til at forutsetningene for å utføre de økonomiske analysene ikke har vært tilstede i vannregion Glomma. Det er derfor ikke mulig å anslå de totale økonomiske kostandene som følge av foreslåtte miljømål og tiltak knyttet til fremmede organismer i vannregionen. Det er viktig at kostnader og effekten av tiltak i større grad oppgis av sektormyndighetene frem mot neste planperiode, slik at det blir mulig å estimere de samlede kostandene som følge av planen for neste planperiode. Tiltak mot fremmede skadelige organismer vil dekkes innenfor Klima- og miljødepartementets årlige budsjetttrammer.

De generelle økonomiske konsekvensene som følge av planen er nærmere behandlet i kapittel 4.

e) Administrative konsekvenser

Planen vil innebære administrative konsekvenser for blant annet Miljødirektoratet, Mattilsynet og Fylkesmannen, som er ansvarlige myndigheter for gjennomføring av tiltak mot fremmede organismer.

3.5. Avløp

a) Nasjonal politikk på området

Utslipp fra avløpssektoren reguleres i hovedsak ved regelverk hjemlet i forurensningsloven og i Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, særlig forurensningsforskriftens del 4 og 4A. Det er hjemmel i regelverket for kostnadsdekning av nødvendige investeringer, drift, vedlikehold, kontroller osv.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

Avløp er satt opp som en av de hovedutfordringen i regionen. Avløp er omtalt i planen som et betydelig tiltaksområde. Planen fastslår at det innen vann- og avløpssektoren arbeides jevnt med tiltak, og at flere kommuner har igangsatt kartleggingsarbeid eller begynt å gi pålegg om oppgradering av spredte renseanlegg innen spredt avløp. I noen kommuner er oppryddingen i spredt avløp snart ferdig. Planen forslår nye virkemidler på avløpsområdet. Dette gjelder forslag om å etablere en støtteordning for kommuner som får uforholdsmessige kostnader knyttet til kommunale renseanlegg direkte utløst av vannforskriften. Det forslås også å etablere støtte- og sertifiseringsordninger for private avløpsanlegg i spredt bebyggelse. I utgangspunktet skal alle kostnader knyttet til drift og vedlikehold av vann- og avløpssystemer dekkes inn over vann- og avløpsgebyrene. I noen tilfeller er det slik at valg av en mer robust resipient kan gjøre at det påløper ekstra kostnader. Det kan dermed være behov for å vurdere en slik støtteordning nærmere.

c) Departementets vurderinger og endringer

Departementets vurdering er at det i hovedsak finnes tilstrekkelige virkemidler på avløpsområdet til at mål vil kunne oppnås. På denne bakgrunn foretar departementet ingen endringer i regionalt vedtatt plan på dette området.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere samlede kostnader som følger av planen.

e) Administrative konsekvenser

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere administrative konsekvenser for de ansvarlige myndighetene.

3.6. Forurensning for øvrig (fra industri, forurensede sedimenter mv.)

a) Nasjonal politikk på området

Forurensning fra industri m.v. reguleres i all hovedsak etter forurensningsloven, mens innhold av miljø- og helseskadelige stoffer i produkter i hovedsak reguleres etter produktkontrollloven.

Utslipp fra forurenset grunn og forurensede sedimenter følger i hovedsak forurenser-betaler prinsippet, med pålegg rettet mot eier eller forurenser om kartlegging, overvåking, opprydding m.v. etter forurensningsloven. Det gis også noe statlig støtte til prioriterte områder etter nærmere kriterier. Arbeidet med forurensede sedimenter følger hovedprioriteringene i en handlingsplan for forurensede sedimenter fra 2006. Arbeidet er langsiktig.

Det er et eget nasjonalt mål at utslipp og bruk av miljøgifter kontinuerlig skal reduseres i den hensikt å stanse utslippene innen 2020. De prioriterte miljøgiftene som omfattes av 2020-målet - prioritetslisten - omfatter nå drøyt 30 stoffer eller stoffgrupper. Arbeidet på dette feltet følger handlingsplanen fra 2015.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

Manglende overvåkningsdata har medført at vannregionene i liten grad har en fastsatt kjemisk tilstand. Det betyr at miljømålet for mange vannforekomster er god økologisk og kjemisk tilstand. Risiko for å ikke oppnå miljømål er derimot i mange tilfeller basert på påvirkningsanalyser. Påvirkningsgrad og -kilder kan imidlertid være usikre. Dette er informasjon som det er nødvendig å kjenne for å kunne vurdere omfang av eventuelle tiltak, og for å kunne peke på ansvarlig tiltakshaver. Derfor vil problemkartlegging være et viktig tiltak, før andre tiltak foreslås. I andre tilfeller vet man i større grad hva som er problemet. Usikkerheten kan imidlertid være omfanget av påvirkning. I disse tilfellene er det nok mer riktig med tiltaksorientert overvåking enn problemkartlegging.

Forurensede sedimenter er anført som utfordring for vannforekomstene i Sandvika og Holmenfjorden.

c) Departementets vurderinger og endringer

Det er etter departementets vurdering usikkert om mål om god tilstand vil kunne nås i 2021 for vannforekomster med forurensede sedimenter, hvor opprydding i den forurensede bunnen er avgjørende for å bedre tilstanden og der opprydding ikke ennå er satt i gang eller forventes snart satt i gang. Det er imidlertid ut fra forvaltningsplanen vanskelig å se konkret hvilke vannforekomster dette gjelder og om utsatt frist allerede er blitt satt. Det kan derfor være vannforekomster i regionen hvor det på denne bakgrunn er risiko for at miljømålene først vil nås etter 2021. Det må foretas en nærmere vurdering i neste planperiode av miljømål og tidspunkt for måloppnåelse for de enkelte vannforekomstene i en helhetlig vurdering av påvirkning og tiltak.

For områder spesifikt prioritert i den statlige handlingsplanen for forurensede sedimenter ligger Oslo indre havn innenfor vannregionen og er ferdig oppryddet.

Departementet foretar ingen endringer av planen på området.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere samlede kostnader som følger av planen.

e) Administrative konsekvenser

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere administrative konsekvenser for de ansvarlige myndighetene.

3.7. Langtransportert luftforurensning/sur nedbør/kalking

a) Nasjonal politikk på området

Det er en del av det nasjonale målet om at forurensning ikke skal skade helse og miljø, at helse og miljø ikke skal ta skade av langtransportert luftforurensning fra SO₂, NO_x, VOC, ammoniakk eller partikler.

Det framgår av Plan for kalking av vassdrag i Norge 2016-2021 at overordnede mål for kalking er å sikre eller gjenskape minimum "god økologisk tilstand" etter vannforskriften med hensyn til forsuring og sikre god tilgang til fritidsfiske i forsuringsrammede områder.

I Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* framgår det at regjeringen vil fortsette å kalke forsurede vassdrag.

b) Vedtatte miljømål og foreslåtte tiltak i regionen

Langtransportert forurensning (sur nedbør) er angitt som en av hovedutfordringene i vannregionen. Det er særlig innsjøer og mindre bekker som er forsuret. I planen framheves det at vannforekomster påvirket av forsuring er avhengige av kalking for å oppnå eller opprettholde god tilstand. I planens redegjørelse for prioriteringer knyttet til utfordringer og påvirkninger (kap. 5.2.2) nevnes følgende under temaet langtransportert forurensning – sur nedbør:

- langtransportert forurensning må fortsatt reduseres gjennom internasjonale avtaler
- der det er vurdert at kalking er nødvendig, bør kalkingen fortsette
- overvåking bør prioriteres i vannforekomster der kalking avsluttes

Ifølge Miljødirektoratet er det bare kalking og internasjonale avtaler som er aktuelle tiltak når det gjelder forsurrede vannforekomster.

Det pågår kalkingstiltak i 11 av de 12 vannområdene i Glomma, og planen legger opp til at kalkingstiltakene videreføres.

c) Departementets vurderinger og endringer

Ifølge Miljødirektoratet er det utviklet gode modeller for å estimere grad, omfang og utvikling av forsuring, basert på beregning av tilførsler til og grad av følsomhet i de enkelte områdene. Miljødirektoratet foreslår derfor at sentrale myndigheter tar ansvar for at tålegrensemodellene

brukes til å estimere påvirkning og tilstand for alle forsursområdene i Sør-Norge, basert på de oppdaterte grenseverdiene for forsuring i den nye klassifiseringsveilederen. Dette vil berøre alle vannregionene i Sør-Norge, unntatt Møre og Romsdal og Trøndelag. På denne måten vil det kunne rapporteres et oppdatert forsursbilde for Norge, basert på de nyeste tallene for tilførsler og oppdaterte grenseverdier for miljøtilstand.

Departementet går inn for at sentrale myndigheter, i tråd med Miljødirektoratets forslag, sørger for å få gjennomført en slik oppdatering av forsursbildet så snart som mulig etter godkjenningen av vannforvaltningsplanene.

Departementet viser til at planen godkjennes med vannforskriftens generelle miljømål om ikke annet er angitt. Departementet kan ikke se at det framgår tydelig av planen i hvor stort omfang det er gitt utsatt frist for å nå miljømålene, jf. vannforskriften § 9, på grunn av at vannforekomster er utsatt for sur nedbør. Generelt mener departementet at det kan være nødvendig å gi utsatt frist på grunn av at vannforekomster er utsatt for sur nedbør.

Departementet foretar ingen endringer ved denne godkjenningen.

d) Overordnet estimat over samlede kostnader som følger av planen

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere samlede kostnader som følger av planen.

e) Administrative konsekvenser

Det er foreløpig lite grunnlag for å vurdere de samlede administrative konsekvensene ved planen.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forvaltningsplanen skal inneholde et sammendrag av den økonomiske analysen av vannbruk som er påkrevd i vannforskriften § 15, jf. vedlegg III, og skal blant annet inneholde en vurdering av den mest kostnadseffektive kombinasjonen av tiltak som skal inngå i overslag over potensielle kostnader i tiltaksprogrammet, jf. vannforskriften § 25.

Forbedringene fra forrige planperiode har vært mindre enn forventet, og grunnlaget for å utføre de økonomiske analysene har ikke vært tilstede. Dette skyldes delvis manglende nasjonal veiledning og verktøy på området, men også at myndighetene innenfor en del sektorer ikke har oppgitt kostnader ved og effekten av tiltak. Nasjonale retningslinjer er i varierende grad fulgt opp av de ulike vannregionene. EU-kommisjonen har påpekt at dette generelt er dårlig beskrevet også i planene i medlemsstatene.

Kostnadsvurderingene som er gjort i planen er ikke fullstendige. Omtrent 30 % av tiltakene knyttet til påvirkningen forurensning, er kostnadsberegnet. Videre er det utarbeidet en oversikt for flere tiltaksgrupper som viser forholdet mellom hvor stor andel tiltak er kostnadsberegnet (tallfestet), hvor stor andel har fått vurdert kostnad og/eller effekt og hvor stor andel som ikke er vurdert for kostnader og/eller effekt. Det er ikke vurdert overslag over totale kostnader på bakgrunn av eksisterende tallmateriale. For påvirkningen forurensning er

det likevel vurdert at samlede kostnader for tiltak anslås til ca. 12. milliarder kroner i investeringer, og ca. 740 millioner kroner i årlige driftsutgifter. Dette er kun kostnader for denne tiltaksgruppen, og sier ikke noe om størrelsesorden på totale kostnader for planen. Det er ikke gjort en vurdering av kostnadseffektiviteten av de foreslåtte tiltakene. Kostnadene som er anslått er i liten grad kvalitetssikret og kan være heftet med usikkerhet.

En vurdering av fordelingsvirkninger mellom sektorer fremkommer ikke av planen. Siden kostnader ikke er spilt inn av alle sektorene, lar det seg ikke gjøre å vurdere de samlede økonomiske og administrative konsekvensene ved planen.

I sektormyndighetenes saksbehandling vil det bli foretatt ytterligere avklaringer og konkrete vurderinger av fordeler og ulemper ved de enkelte tiltak før endelig beslutning om eventuell tiltaksgjennomføring blir tatt. Det kan da vise seg at alternative tiltak er bedre egnet for å oppnå miljømålet. Det kan også vise seg at tiltak ikke er egnet eller har en for høy samfunnsmessig kostnad i forhold til samfunnsmessig nytte til å bli gjennomført. Mangelfulle kostnadsvurderinger i de regionale planene tilsier at det i ettertid, i den senere sektorvise oppfølgingen, også kan vise seg at flere av de foreslåtte tiltakene ikke er egnet for å oppnå miljømålet.

Videre vil en stor del av tiltakene uansett bli gjennomført som del av den ordinære vannforvaltningen i Norge, uavhengig av vanndirektivet. Slike tiltak må ses som del av den ordinære forvaltningen og det vil ikke være riktig å vurdere disse kostandene som om de alene utløses av vannforvaltningsplanen.

Forslag til tiltak ut over det som er fastsatt i eller i medhold av gjeldene lover og forskrifter, samt vannregionenes angivelse av manglende virkemidler, er viktig innspill til sektormyndighetenes videre prioriteringer og beslutninger om tiltak i planperioden. Som nevnt medfører imidlertid ikke planene absolutte forpliktelser av rettslig art og sektormyndighetene er ikke forpliktet til å gjennomføre de samme tiltakene som står i tiltaksprogrammene.

Planen foreslår en rekke tiltak der det er meldt behov for statlig finansiering. Prioritering og eventuell tildeling av ressurser blir vurdert gjennom de årlige budsjettprosessene. Dette må sees i sammenheng med de respektive sektormyndighetenes saksbehandling og endelige beslutning om tiltak.

Vedtak

I medhold av plan- og bygningsloven § 8-4 jf. vannforskriften § 29 godkjenner Klima- og miljødepartementet, i samsvar med endringane i vedlegg 1-3, regional plan for vannforvaltning for vannregion Glomma for planperioden 2016-2021 som er vedtatt av fylkestingene.

Med hilsen

Vidar Helgesen

Dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ikke håndskrevet signatur.

Adresseliste

Akershus fylkeskommune	Postboks 1200	0107	OSLO
Buskerud fylkeskommune	Fylkeshuset	3020	DRAMMEN
Hedmark fylkeskommune	Fylkeshuset	2325	HAMAR
Møre og Romsdal fylke	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Oppland fylkeskommune	Postboks 988	2626	LILLEHAMMER
Oslo kommune	Rådhuset	0037	OSLO
Sogn og Fjordane fylkeskommune	Askedalen 2	6863	LEIKANGER
Sør-Trøndelag fylkeskommune	Postboks 2350 Sluppen	7004	TRONDHEIM
Østfold fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG

Kopi til:

Aust-Agder fylkeskommune
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Finansdepartementet
Finnmark fylkeskommune
Fiskeridirektoratet
Fylkesmannen i Buskerud
Fylkesmannen i Finnmark
Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Hordaland
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Fylkesmannen i Oppland
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Telemark
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Vestfold
Fylkesmannen i Østfold
Havforskningsinstituttet
Helse- og omsorgsdepartementet
Hordaland fylkeskommune
Jernbaneverket
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Kommunesektorens organisasjon

Kystverket
Landbruks- og matdepartementet
Landbruksdirektoratet
Mattilsynet
Miljødirektoratet
Nordland fylkeskommune
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Norges geologiske undersøkelse
Norges vassdrags- og energidirektorat
Nærings- og fiskeridepartementet
Olje- og energidepartementet
Rogaland fylkeskommune
Samferdselsdepartementet
Vegdirektoratet Statens vegvesen
Telemark fylkeskommune
Troms fylkeskommune
Vest-Agder fylkeskommune
Vestfold fylkeskommune

Vedlegg 1 – endringer på samferdselsområdet

Departementet har i listen nedenfor angitt de vannforekomster som er negativt påvirket av samferdselssektoren og som ved dette vedtak gis utsatt frist for måloppnåelse til 2027 etter vannforskriften § 9 bokstav a.

Vann-forekomst ID	Vann-forekomst navn	Naturlig kSMVF/ SMVF	Type påvirkning	Grad påvirkning	Økologisk tilstand/ potensial	Økologisk miljømål 2021	Forslag til Tiltak
010102070 2-2-C	Bekkelags -bassenget	Naturlig	Mudring	Stor grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102070 2-2-C	Bekkelags -bassenget	Naturlig	Havne-anlegg	Stor grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 3-C	Holmenfjorden	Naturlig	Mudring	Middels grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 3-C	Holmenfjorden	Naturlig	Moloer	Stor grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 1-C	Oslofjorden	Naturlig	Havne-anlegg	Middels grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 2-C	Sandvika	Naturlig	Mudring	Middels grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 2-C	Sandvika	Naturlig	Moloer	Stor grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
010102060 2-C	Sandvika	Naturlig	Havne-anlegg	Stor grad	Moderat tilstand	God tilstand	Problem-kartlegging
005- 297-L	Gjersjøen	Naturlig	Avrenning og utslipp fra transport/ infrastruktur	Middels grad	Moderat tilstand	Svært god tilstand	Rensesystem for overvann fra veg

Vedlegg 2 og 3 – endringer på vannkraftområdet

Departementet har i vedlegg 2 og 3 nedenfor angitt de vannforekomster med miljømål som ved dette vedtak er godkjent som høyere enn dagens tilstand og som trenger nye tiltak som kan medføre tap av kraftproduksjon (vedlegg 2) og som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren (vedlegg 3) for å oppfylle miljømålet. Listene angir også godkjent bruk av tidsutsettelse. For øvrige vannforekomster preget av vannkraftproduksjon er måloppnåelsen ikke avhengig av nye tiltak og miljømålet endres ved dette vedtak til dagens tilstand.

Vedlegg 2 - vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap:

Vannforekomst ID	Vannforekomst -navn	Naturlig /SMVF	Økologisk tilstand/ potensial	Miljømål	Frist for måloppnåelse
002-2330-R	Raua	SMVF	DØP	GØP	2033
002-1686-R	Glomma (Høyegga - Atna)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-1684-R	Glomma (Alvdal - Høyegga)	SMVF	MØP	GØP	2033
002-2893-R	Glomma (Atna - Tresa)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-165-R	Glomma (Hovda - Rena)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-164-R	Glomma (Imsa - Hovda)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-162-R	Glomma (Tresa - Imsa)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-2760-R	Vålå	SMVF	DØP	GØP	2027
002-2345-R	Gausa nedre del	Naturlig	MØT	GØT	2027
002-403-R	Lågen Hunderfossen Hølshauget	SMVF	MØP	GØP	2027
002-573-R	Hunnselva Fiskvoll- Vestbakken	SMVF	MØP	GØP	2027
002-611-R	Hunnselva, forbi Vestbakken kraftverk	SMVF	MØP	GØP	2027
002-955-R	Hunnselva, Åmot-Brufoss	Naturlig	DØT	GØT	2027
002-957-R	Hunnselva, Breiskallen-Åmot	SMVF	DØP	GØP	2027

002-609-R	Hunnselva, Brufoss-Mjøsa	SMVF	DØP	GØP	2027
002-1822-R	Hunnselva, Korta til Breiskallen	Naturlig	MØT	GØT	2027
002-2847-R	Mesnaelva fra Nord-Mesna til Kroken	SMVF	MØP	GØP	2021
002-1076-R	Mesnaelva fra Kroken og ned	SMVF	MØP	GØP	2033
002-129-R	Glomma (Bronka - Flisa)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-130-R	Glomma (Øksna - Bronka)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-2812-R	Glomma (Fet til Maarud)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-105-R	Glomma (Flisa - Kongsvinger)	SMVF	MØP	GØP	2027
002-835-R	Glomma (Kongsvinger - Akershus grense)	SMVF	MØP	GØP	2027

Vedlegg 3 - vannforekomster med miljømål som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren:

Vannforekomst ID	Vannforekomstnavn	Naturlig /SMVF	Økologisk tilstand/ potensial	Miljømål
002-1010-R	Tilløpsbekker Mjøsa (Sandvika - Frangstøa)	Naturlig	MØT	GØT
002-1084-R	Åretta nedre del	Naturlig	MØT	GØT
002-1135-R	Maihaugenelva	Naturlig	DØT	GØT
002-170-L	Savalen	SMVF	MØP	GØP
002-2343-R	Bæla nedre del	Naturlig	MØT	GØT
002-2374-R	Rena (Storsjøen - Løpsjøen)	SMVF	MØP	GØP
002-2375-R	Rena (Løpsjøen - Rena)	SMVF	MØP	GØP
002-2641-R	Stokkelva	Naturlig	MØT	GØT
002-2684-R	Vesleelva	Naturlig	MØT	GØT
002-2716-R	Lenaelva Ytre Kolbu bekkefelt	Naturlig	MØT	GØT
002-27262-L	Pollvatnet	SMVF	MØP	GØP
002-2746-R	Elva nedenfor Reinsvatnet	Naturlig	MØT	GØT
002-2747-R	Stuva - elv mellom Mellsjøen og Kroksjøen	Naturlig	MØT	GØT

002-2760-R	Våla	SMVF	DØP	GØP
002-2780-R	Skulhuselva, påvirket del	Naturlig	MØT	GØT
002-2787-R	Jøra fra Benna til samløp Augga	Naturlig	MØT	GØT
002-2808-R	Moksa kraftverktløpet nedover	SMVF	DØP	GØP
002-2812-R	Glomma (Fet til Maarud)	SMVF	MØP	GØP
002-3397-R	Svartelva Rokoelva m fl	Naturlig	MØT	GØT
002-3425-R	Raufossbekken	SMVF	MØP	GØP
002-3431-R	Moelva (dam oppstrøms Kvernstubrua - Strand Unikorn)	SMVF	MØP	GØP
002-4673-L	Grønsjøen	Naturlig	MØT	GØT
002-490-R	Lågen mellom Lora og Hovdan	SMVF	MØP	GØP
002-540-R	Framrusti	SMVF	MØP	GØP
002-861-R	Lena, mellom Bråstad og Lena	Naturlig	MØT	GØT
002-897-R	Flagstadelva nedre del	Naturlig	MØT	GØT
002-944-R	Bøvra	Naturlig	MØT	GØT
002-946-R	Lena, mellom Håjendammen og Mjøsa	Naturlig	MØT	GØT
008-94-R	Sandvikselva	Naturlig	MØT	GØT
009-170-R	Grobruelva	Naturlig	MØT	MØT
010-34-R	Sageneelva med bekkefelt	Naturlig	MØT	GØT

SMVF: sterkt modifisert vannforekomst **GØT:** god økologisk tilstand **GØP:** godt økologisk potensial

MØT: moderat økologisk tilstand **MØP:** moderat økologisk potensial **DØT:** dårlig økologisk tilstand

DØP: dårlig økologisk potensial **SDØT:** svært dårlig økologisk tilstand **SDØP:** svært dårlig økologisk potensial